

สื่อที่ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวไทยลดลง

The media aimed to reduce domestic violence

ปิยฉัตร ล้อมชวการ (Piyachat Lomchavakarn)¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “สื่อที่ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวไทยลดลง” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษา “วิธีปฏิบัติที่ดีที่เกี่ยวกับสื่อที่ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวไทยลดลง” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดย 1) การถอดบทเรียน “วิธีปฏิบัติที่ดี” (best practices) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์เพื่อช่วยลดความรุนแรงในครอบครัว 2) การสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) และ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่าประเด็นเกี่ยวกับ “วิธีปฏิบัติที่ดี” (best practices) ที่เป็นการถอดบทเรียน การสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) และ การสัมภาษณ์เชิงลึก ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อสร้างสรรค์จากทุกภาคส่วนเพื่อช่วยลดความรุนแรงในครอบครัวไทยลดลง ผลที่ได้พบว่า “วิธีปฏิบัติที่ดี” พบประเด็นที่น่าสนใจคือ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานประเภทใด เช่น ภาครัฐ องค์กรสื่อ องค์กรสาธารณประโยชน์ (NGO) ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน จะเน้นการทำงานเชิงบูรณาการ ทั้งการบูรณาการสื่อที่ใช้ และการบูรณาการการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และโดยเฉพาะการเปิดกว้างให้ทุกฝ่ายเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยกันลดความรุนแรงในครอบครัว อีกทั้งการเน้นย้ำเรื่อง การเริ่มเป็นสื่อบุคคลที่ดีด้วยตนเอง ทำหน้าที่ของตนเองในครอบครัว จากนั้นร่วมสอดส่องดูแลป้องกันด้วยการไม่ส่งเสริมการเผยแพร่ หรือสนับสนุนสื่อที่ไม่ดี สื่อที่ไม่เหมาะสม สื่อที่รุนแรงต่าง ๆ อีกทั้งช่วยกันสร้างสรรค์สื่อดี ๆ ออกสู่สังคมร่วมกัน

คำสำคัญ วิธีปฏิบัติที่ดี สื่อ ความรุนแรงลดลง ครอบครัว

¹ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Abstract

The media aimed to reduce domestic violence is a qualitative researches. The objectives were to study media aimed to reduce domestic violence.

The qualitative research was divided into methods which were “Best practices” studies; The research results are according to the following objectives; 2) “Best practices” studies about using creative media from all regions to help reduce domestic violence in Thailand found regardless of any organization type such as government, media organizations, public benefit organizations (NGOs), civil society and the general public sectors all were focus on integrative working strategy with all kinds of collaboration to help reduce domestic violence related with violent media. Also emphasis on easily starting by their own to be “a good media people” for themselves and for their own families. Then help in all kinds of available participation to help prevention violent media by “Not promoting all kinds of supporting inappropriate and violent media as well as helping to create good media aims to both reduce domestic violence as well as help strengthening all members of the society”

Keywords: Best Practices, media, reduce domestic, violence

บทนำ

การทำงานเชิงนโยบายทั้งระบบเชิงรุกระดับนโยบายคือ “โครงการเร่งด่วน Flagship สังคมไทยไร้ความรุนแรง” โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2561) ที่ได้ศึกษาสถานการณ์ความรุนแรงที่เป็นองค์รวมทั้งประเทศจำนวน 5,000 ตัวอย่างทั่วประเทศ ระบุชัดเจนว่า สื่อและสภาพแวดล้อมของสื่อที่ไม่เหมาะสมในรูปแบบต่าง ๆ เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ การสะสม การเลียนแบบหรือการกระทำตามในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา และผลเชิงประจักษ์ในสังคมปัจจุบันที่เห็นร่วมกันว่า สื่อจำนวนมากในปัจจุบันมีเนื้อหาและภาพที่รุนแรงเกินความจำเป็น ขาดการกลั่นกรอง อาจส่งผลเชิงลบในรูปแบบต่าง ๆ สู่อสังคมน โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีความเปราะบางที่สุดคือ กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ต้องเติบโตท่ามกลางสื่อและการเรียนรู้จากสื่อที่เป็นสภาพแวดล้อมรอบตัวตลอดเวลา อีกทั้งในปัจจุบันที่มีการเติบโตของการขยายตัวของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ที่พบว่า สื่อที่ใกล้ชิดกับคนไทยเกือบทุกกลุ่มทุกช่วงวัย โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและกลุ่มเด็กคือ สื่อออนไลน์ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ (social media)

ตัวอย่างกรณีศึกษาความรุนแรงในครอบครัว ศูนย์วิจัยการจัดการความรู้การสื่อสารและการพัฒนา (2561)

“ช็อก! หม่อมหญิงโหดถ่ายสดเฟซบุ๊ก แขนงคอกลึงค์ 11 เดือนประชดแพนสาว ก่อนฆ่าตัวตายตาม” (<http://news.sanook.com/2205158/>)

“ช็อก แม่วัย 22 สารภาพ! รัตคอ-ทูปหัวฆ่าลูกแฝดชายหญิง คับแค้นฝังทั้ง” (ไทยรัฐออนไลน์, 2559)

“แจ้งจับ พ.ต.ท. ซ่อมเมีย เข้าไอซียูโคมา” (ไทยรัฐฉบับพิมพ์, 2559)

จากปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย และมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำโดยรัฐบาลได้กำหนดเป็นโครงการเร่งด่วนระดับประเทศคือ “โครงการเร่งด่วน Flagship สังคมไทยไร้ความรุนแรง” (2561) ร่วมมือกับทุกกลไกที่เกี่ยวข้องในสังคมไทยรวมทั้งสากลในการพยายามที่จะหาทางแก้ไขสถานการณ์เชิงประจักษ์ที่สอดคล้องกันว่า สื่อประเภทต่าง ๆ ส่งผลมากต่อความรุนแรงประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กเยาวชน และสตรีเรียงตามลำดับ โดยเฉพาะจาก “สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร” ประเภทต่าง ๆ ดังที่พบจากข้อมูลคือ ร้อยละ 90 ของเด็ก เยาวชน พ่อแม่ผู้ปกครองที่เข้ามาปรึกษานักสังคมสงเคราะห์พบว่าต้นตอปัญหาความรุนแรงส่วนใหญ่เกิดขึ้นจาก “สื่อเทคโนโลยีฯ” ดังกล่าว โดยเฉพาะจากการใช้โทรศัพท์มือถือ การเล่นเกมออนไลน์ เฟซบุ๊ก รวมทั้งสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ (<https://www.posttoday.com/politic/report/529785>) ซึ่งสอดคล้องกับการค้นพบของพิสิษฐ์ โสภณพงศ์พัฒน์ (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสื่อออนไลน์ที่ส่งผลต่อความรุนแรงและการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้รับชมสื่อออนไลน์ผ่านสมาร์ทโฟนมากกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน มีประสบการณ์ในการใช้สื่อออนไลน์ดังกล่าวมากกว่า 5 ปี มีการรับรู้ เรียนรู้ความรุนแรงประเภทต่าง ๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊ก ยูทูบ ตามลำดับ และส่งผลต่อการก่อความรุนแรงและการกระทำผิดมากที่สุด โดยการรังแกกันทางออนไลน์ (cyber bullying) เกิดขึ้นมากที่สุดเนื่องจากการคอมเมนต์ (comment) การอัปเดตสถานะ (status update) ซึ่งการกระทำรุนแรงผ่านการสื่อสารด้วยวาจา ส่งผลต่อการกระทำรุนแรงทางกายในที่สุด

จากสถานการณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะ “โครงการเร่งด่วน Flagship สังคมไทยไร้ความรุนแรง” โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2561) ที่ได้ศึกษาสถานการณ์ความรุนแรงจำนวน 5,000 ตัวอย่างทั่วประเทศ ระบุชัดเจนว่า สื่อและสภาพแวดล้อมของสื่อที่ไม่เหมาะสมในรูปแบบต่าง ๆ เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ การสะสม การเลียนแบบหรือการกระทำตามในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับทุกหน่วยงาน และทุกบริบทที่เกี่ยวข้องที่เห็นร่วมกันว่า “สื่อ” และ “สภาพแวดล้อมของสื่อ” เพิ่มอิทธิพลมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่อสังคมในทุกระดับ ทุกกลุ่มทั้งด้านดีและด้านลบ

กมลรัฐ อินทรทัศน์ (2560) จากสถานการณ์เชิงประจักษ์ที่สอดคล้องกับผลการศึกษาต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศพบว่า สื่อประเภทต่าง ๆ เป็นอีกส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อการเกิดความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ในสังคม สื่อมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนรู้ การจดจำ การเลียนแบบ บุคคลสามารถเรียนรู้ความรุนแรงจากสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ได้ และหากได้รับชมสื่อดังกล่าวติดต่อกันเป็นเวลานาน ๆ หรือบ่อย ๆ ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจผิดคิดว่า การกระทำรุนแรงดังกล่าวเป็นเรื่องปกติ

Bushman, Brad J. (2016) ศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงของสื่อในปัจจุบันพบว่า แม้ว่าสื่อจะเสนอความบันเทิง แต่ก็มีความบันเทิงที่มีความรุนแรงผสมอยู่ในสื่อประเภทต่าง ๆ และนับว่าเป็นประเด็นที่มีมานานหลายศตวรรษแล้ว แต่ในปัจจุบัน สื่อมีจำนวนมากยิ่งขึ้น ผู้คนสามารถเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้ง่ายกว่าที่ผ่านมา เพราะสังคมในปัจจุบันเปรียบเสมือน “ผู้คนถูกแช่อยู่ในสื่อเหมือนปลาที่อยู่ในน้ำ” (people are immersed in media, like fish in water) ทั้งนี้เป็นเพราะความก้าวหน้าของอุปกรณ์มือถือต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้คนสามารถบริโภคสื่อได้ทุกที่ ที่ต้องการ ทุกเวลาที่ต้องการ แต่สิ่งที่ตามมาพร้อมกับการอยู่ในโลกของสื่อที่มีอยู่รอบตัวตลอดเวลา คือ “ความรุนแรง” เพราะเป็นประเด็นสำคัญที่เห็นสอดคล้องกันจากการวิจัยอย่าง

ต่อเนืองว่า สื่อที่มีความรุนแรงสามารถส่งผลร้ายต่อผู้บริโภคได้ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่นทำให้พวกเขาก้าวร้าวมากขึ้น และรู้สึกเพิกเฉยเย็นชามากขึ้นต่อความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานของผู้อื่น

ดังนั้น การลดความรุนแรงในสังคมไทย โดยเฉพาะความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนในสังคมไทยต้องร่วมมือกันดูแล ป้องกัน ในการสร้างสรรค์สื่อดี ๆ “วิธีปฏิบัติที่ดีที่เกี่ยวกับสื่อที่ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวไทยลดลง ” เพื่อเพิ่มความเข้มแข็ง เพื่อเพิ่มช่องทางการทำมาหากิน การพึ่งตนเอง การเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อเพิ่มการเรียนรู้เชิงบวก เพื่อเพิ่มกำลังใจร่วมกัน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดีที่เกี่ยวกับสื่อที่ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวไทยลดลง

นิยามศัพท์

1. สื่อที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง สื่อประเภทต่าง ๆ ที่นำเสนอเผยแพร่ความรุนแรงในครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น นำเสนอความรุนแรงผ่านเนื้อหา ภาษา ภาพ เสียง สัญลักษณ์ต่าง ๆ รวมทั้งความถี่ในการนำเสนอ ช่องทางการนำเสนอ วิธีการนำเสนอที่เป็นสาเหตุให้เกิดผลกระทบที่เป็นความรุนแรงในครอบครัวตามมิติต่าง ๆ ข้างต้น โดยสื่อที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวประกอบด้วย

1.1 สื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว เริ่มตั้งแต่สื่อใกล้ตัวที่สุดในครอบครัว รวมทั้งสื่อบุคคลประเภทอื่น ๆ ที่อาจจะเป็นผู้นำความคิด คนมีชื่อเสียง ดารา เพื่อน คนรัก คนใกล้ชิด รวมทั้งสื่อบุคคลที่เป็นคนแปลกหน้า เป็นคนรู้จักใหม่ เป็นคนที่ชื่นชอบที่ผ่านช่องทางออนไลน์

1.2 สื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว เริ่มที่สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

1.3 สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว มักหมายถึง สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ ที่มีทั้งสื่อที่ดี และสื่อที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ เช่น บทเรียนออนไลน์ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ออนไลน์ เกมออนไลน์ หวยออนไลน์ การพนันออนไลน์ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นตัวอย่างที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ

1.4 สื่อกิจกรรมต่าง ๆ ในที่นี้รวมทั้งสื่อวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว เช่น ประเพณีปีใหม่ชาติพันธุ์ “การดูดสาว” การจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ (party) การสังสรรค์ การดื่มการเสพของมีเมาหรือยาเสพติดต่าง ๆ การรณรงค์ การแข่งขัน การประกวดต่าง ๆ การเล่าเรื่อง การผลิตสื่อ การสร้างสรรค์สื่อ การทำตัวเป็นสื่อทั้งด้านดีและด้านไม่ดี (idol)

1.5 สื่อหลอมรวมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง สื่อทุกประเภทที่มีการนำมาใช้ร่วมกันอย่างบูรณาการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารสิ่งที่ต้องการไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องช่องทาง รูปแบบ วิธีการ การออกแบบเนื้อหา เช่น เกมออนไลน์ การพนันออนไลน์ การรณรงค์ที่มีการใช้ทั้งช่องทางเดิมและช่องทางออนไลน์เข้าด้วยกัน การเล่าเรื่องที่มีทั้งการเล่าเรื่องสั้นประกอบภาพและเสียง การนำเสนอข่าวในรูปแบบของการเล่าข่าวประกอบการวิพากษ์วิจารณ์ การเน้นย้ำ

การฉายซ้ำ และนำเสนอผ่านช่องทางทุกช่องทาง เช่น ช่องทางเดิมที่เป็นการออกอากาศทั่วไป ช่องทางออนไลน์ที่สามารถรับชมได้ซ้ำ ๆ รวมทั้งสามารถรับชมได้จากทุกอุปกรณ์ที่กลุ่มเป้าหมายสะดวก เช่น รับชมผ่านเครื่องส่งโทรทัศน์ ผ่านสมาร์ตโฟน รวมทั้งอุปกรณ์เคลื่อนที่ต่าง ๆ และสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ด้วย

2. วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) หมายถึง วิธีการองค์รวมที่บูรณาการการใช้กลยุทธ์การสื่อสารและการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ร่วมกับแนวคิด แนวทางและกลยุทธ์การพัฒนาศาสตร์ การพัฒนาครอบครัวเพื่อนำไปสู่การลดความรุนแรงในครอบครัว ในที่นี้รวมถึงนโยบาย แนวคิด แนวทาง ข้อกำหนดกฎหมาย แนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมที่สามารถส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการลดความรุนแรงในครอบครัวได้ในมิติต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การช่วยเหลือ การเยียวยา การป้องกัน การพัฒนาตน ความสามารถในการคิด การตัดสินใจด้วยตนเอง ความสามารถในการสื่อสาร การสร้างความเชื่อมั่น การสร้างโอกาสที่ดีกว่า การสร้างทางออกที่ดีกว่า

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

เพื่อเพิ่มความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะที่ถูกต้องเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นหน้าที่ เป็นความรับผิดชอบของทุกคนในสังคมในการที่จะมีส่วนร่วมในการปกป้อง ดูแล ป้องกัน และสร้างสรรค์สื่อดี ๆ เพื่อลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “สื่อที่ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวไทยลดลง ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้วิธีการถอดบทเรียน การสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก “วิธีปฏิบัติที่ดี” (Best Practices) ที่เกี่ยวกับสื่อสร้างสรรค์ที่ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวไทยลดลง

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของ “วิธีปฏิบัติที่ดี” (best practices) ที่ทุกภาคี ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วนที่มีการใช้สื่อสร้างสรรค์เพื่อช่วยสร้างความตระหนัก ความรู้ และทักษะที่ถูกต้องเรื่องความรุนแรงในครอบครัว การสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึกที่เป็นการศึกษาเชิงองค์รวมจากทุกภาคี ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว และสื่อที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง

แบบวิเคราะห์ “วิธีปฏิบัติที่ดี” (best practices) ดังนี้

หน่วยงานที่ผลิต/ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ เช่น เป้าหมายของการผลิต กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่ต้องการ กลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้ ช่องทางที่เผยแพร่ ความถี่ในการเผยแพร่ เป้าหมายของการผลิต กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่ต้องการ

บทเรียน (Lesson Learned) และข้อเสนอที่ได้จาก “วิธีปฏิบัติที่ดี” (best practices) ในการใช้กลยุทธ์การสื่อสารและการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ เพื่อช่วยลดความรุนแรงในครอบครัว

แบบสัมภาษณ์กลุ่มย่อยที่ใช้ในการสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก

“วิธีปฏิบัติที่ดี” (best practices) ที่เกี่ยวข้องกับสื่อในการช่วยลดความรุนแรงในครอบครัว

“วิธีปฏิบัติที่ดี” (best practices) จากภาครัฐ

“วิธีปฏิบัติที่ดี” (best practices) จากภาคประชาสังคม หน่วยงานพัฒนา

“วิธีปฏิบัติที่ดี” (best practices) จากภาคเอกชน หน่วยงานสื่อและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ โครงการเร่งด่วน Flagship สังคมไทย ไร้ความรุนแรง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการสตรีและครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กำหนดเป็น 6 ภาค 10 จังหวัด จำนวน 10 คน ทั้งในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล ที่ครอบคลุมทุกช่วงวัย โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

“วิธีปฏิบัติที่ดี” (best practices) ที่เกี่ยวข้องกับสื่อในการช่วยลดความรุนแรงในครอบครัวจากแต่ละภาคและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากภาคประชาชน หรือภาคประชาสังคม หน่วยงานพัฒนา ภาคเอกชน และหน่วยงานสื่อประเภทต่าง ๆ โดยการทบทวนวรรณกรรม การศึกษาเชิงประจักษ์ (evidences base) และการประชุมร่วมกันระหว่างที่ภาคี เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีเชิงคุณภาพ (analyzing qualitative data) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อสรุปที่ได้มาจากการจัดบันทึกข้อมูล (note taking) ทำดัชนีข้อมูล (indexing) ได้แก่ ดัชนีเชิงบรรยาย ดัชนีเชิงตีความและดัชนีเชิงอธิบาย จัดกลุ่มแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็นกลุ่มย่อยต่าง ๆ หลังจากนั้นจึงสร้างบทสรุป คือ การนำข้อสรุปย่อยที่เป็นข้อค้นพบเบื้องต้นที่ได้ตรวจสอบและยืนยันแล้วมาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นคำอธิบาย ข้อค้นพบ ข้อสรุป การวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาความ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “สื่อที่ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวไทยลดลง” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษา “วิธีปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับสื่อที่ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวไทยลดลง” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดย 1) การถอดบทเรียน “วิธีปฏิบัติที่ดี” (best practices) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์เพื่อช่วยลดความรุนแรงในครอบครัว 2) การสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) และ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลที่ได้จากการวิจัย พบว่า

1. วิธีปฏิบัติที่ดีที่เกี่ยวกับสื่อที่ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวไทยลดลง ต้องเริ่มจากทุก ๆ ฝ่าย ตั้งแต่พ่อ แม่ และลูก รวมถึงคนในครอบครัวที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน เปิดรับความคิดเห็นของกันและกัน ต้องเรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วช่วยกันแก้ปัญหา แนะนำ ชี้แนะ เพื่อให้เกิดความสุขในครอบครัว

2. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร และเอกสารเผยแพร่เป็นไฟล์ดิจิทัล คือ e-Book งานวิจัยถอดองค์ความรู้ วารสารจดหมายข่าว สื่อมัลติมีเดีย วิดีทัศน์ e-Learning แนะนำหนังสือ บทความกรณีศึกษา องค์ความรู้ภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างความตระหนักรู้ด้านคุณธรรมความดีในครอบครัวเพื่อลดความรุนแรง

3. ส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคมและภาคประชาชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณธรรมความดี ให้ผู้รับสารรับรู้ เข้าใจ จดจำความถูกต้องในด้านการทำความรุนแรงในครอบครัว และแนวทางการแก้ไขที่ถูกต้อง

4. สร้างการรับรู้และเข้าใจด้วยการวางนโยบายด้านเด็กและเยาวชนเชิงรุก เสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย เสริมสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ครอบคลุม เสริมสร้างสวัสดิการด้านเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมกับบริบททางสังคม การบูรณาการภาคีเครือข่ายเพื่อการแก้ไขปัญหาเชิงประเด็น พัฒนามรรธนะบุคลการและระบบบริหารจัดการองค์การให้มีสมรรถนะสูงตามแผนกลยุทธ์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัย พบว่า “วิธีปฏิบัติที่ดีที่เกี่ยวกับสื่อที่ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวไทยลดลง ต้องเริ่มจากทุก ๆ ฝ่าย ตั้งแต่พ่อ แม่ และลูก รวมถึงคนในครอบครัวที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน เปิดรับความคิดเห็นของกันและกัน ต้องเรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วช่วยกันแก้ปัญหา แนะนำ ชี้แนะ เพื่อให้เกิดความสุขในครอบครัว” ซึ่งสอดคล้องกับประสบการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นผลจากสื่อที่รุนแรง: ทางกาย ทางใจ และทางเพศ (แรมรุ่ง วรวิธ, 2561) โครงการเร่งด่วน Flagship สังคมไทยไร้ความรุนแรงและแผนพัฒนาสตรี “ยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2560 – 2564” ที่กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนสตรีว่า “สร้างสังคมเสมอภาค ปราศจากการเลือกปฏิบัติ สตรีมีคุณภาพชีวิตที่ดี มั่นคงปลอดภัย ร่วมสร้างชาติ นำสมัย” (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, วิริยาพร กมลธรรม, 2561); Bushman, Brad J., 2017; Patricia Easteal et al., 2014; R.E. Dobash R.P. Dobash, 2016); Potter, W. J., 2003) ที่พบว่า กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบมีประสบการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงทางกายสูงถึงร้อยละ 69.41 คือ สามี่ ภรรยาทะเลาะวิวาท ใช้กำลังทำร้ายกัน ส่วนใหญ่เคยเกี่ยวข้อง (ตรง/อ้อม) รองลงมาคือ สามี่/ภรรยาเมาเหล้า ก่อการทะเลาะวิวาท ทำลายสิ่งของ ฯลฯ ส่วนใหญ่เคยเกี่ยวข้อง (ตรง/อ้อม) คิดเป็นร้อยละ 67.84 หากเป็นประสบการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวทางใจ พบว่าร้อยละ 71.40 เคยมีประสบการณ์ดังนี้คือ สามี่ ภรรยาพูดว่า ด่าทอ บ่นว่า ดิเสียนกันกัน รองลงมาคือ พ่อแม่สั่งสอนลูกด้วยการด่าทอ กระบะแตก ระบายอารมณ์ คิดเป็นร้อยละ 70.13 และในส่วนของการประสบการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวทางเพศ พบว่า ร้อยละ 18.86 เคยมีประสบการณ์

เกี่ยวกับการแสดงอาการหึ่งหวงเกินเหตุ ขาดเหตุผล รองลงมาคือ สามีภรรยา/คู่รักนอกใจกัน มีคนอื่น คิดเป็นร้อยละ 68.08 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัย นโยบายจำนวนมากทั้งในและต่างประเทศ

การประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร และเอกสารเผยแพร่เป็นไฟล์ดิจิทัล คือ e-Book งานวิจัยถอดองค์ความรู้ วารสารจดหมายข่าว สื่อมัลติมีเดีย วีดีทัศน์ e-Learning แนะนำหนังสือ บทความกรณีศึกษา องค์ความรู้ภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างความตระหนักรู้ด้านคุณธรรมความดีในครอบครัวเพื่อลดความรุนแรง

ส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคมและภาคประชาชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณธรรมความดี ให้ผู้รับสารรับรู้ เข้าใจ จดจำความถูกต้องในด้านการทำความรุนแรงในครอบครัว และแนวทางการแก้ไขที่ถูกต้อง

การสร้างการรับรู้และเข้าใจด้วยการวางนโยบายด้านเด็กและเยาวชนเชิงรุก เสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย เสริมสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ครอบคลุม เสริมสร้างสวัสดิการด้านเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมกับบริบททางสังคม การบูรณาการภาคีเครือข่ายเพื่อการแก้ไขปัญหาเชิงประเด็น พัฒนาสมรรถนะบุคลากรและระบบบริหารจัดการองค์การให้มีสมรรถนะสูงตามแผนกลยุทธ์” ซึ่งสอดคล้องกับโครงการศูนย์ข้อมูลสื่อสร้างสรรค์เพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว (2019) กรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) และศูนย์ประสานงานการขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) องค์กรสื่อ Toolmorrow รายการทุ่งแสงตะวัน องค์กรสาธารณะประโยชน์ (NGO) ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน มูลนิธิกระจกเงา มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย โครงการศูนย์ข้อมูลสื่อสร้างสรรค์เพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว และเฟซบุ๊กเพจ “เลี้ยงลูกนอกบ้าน และองค์กรพัฒนาระหว่างประเทศ UNICEF Thailand ที่พบประเด็นหลักสอดคล้องกับโครงการเร่งด่วน Flagship สังคมไทยไร้ความรุนแรง (2561) และ Potter, W. J. (2003) ที่สรุปในความเชื่อที่ 11 ได้กล่าวเกี่ยวกับสื่อและความรุนแรงคือ มีหลายอย่างที่คุณสามารถทำได้เพื่อลดปัญหาความรุนแรงในสื่อ เริ่มที่ทุกคนตระหนักถึงความรุนแรง ขึ้นตอนถัดไปคือลงมือทำโดยเปลี่ยนพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ โดยช่วยให้ผู้อื่นกลายเป็นแนวร่วมในการตรวจสอบ เผ่าดูสื่อที่มีความรุนแรงมากขึ้น เข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้บริโภคสื่อ หรืออาจจะเริ่มตั้งกลุ่มของตัวเองขึ้นมาก พร้อม ๆ กับสนับสนุนความพยายามในการขับเคลื่อนของนักการศึกษา ผู้นำทางศาสนาและชุมชนต่าง ๆ ชุมชนทางการแพทย์เพื่อให้ทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น สร้างแรงกดดันต่อผู้ผลิตสื่อ ผู้ผลิตโฆษณา หน่วยงานกำกับดูแลเพื่อที่จะทำให้ผู้คนในวงการอุตสาหกรรมสื่อต้องคิดนอกกรอบจากเฉพาะผลประโยชน์ทางธุรกิจสู่การรับผิดชอบต่อสังคมที่มากขึ้น ดังที่ได้มีการนำแนวคิดของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรง และโดยอ้อมออกมาเผยแพร่ เพื่อให้สังคมรับทราบ และตระหนักร่วมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

สมาชิกทุกคน ทุกกลุ่มในสังคมไทยพร้อมต่อการมีส่วนร่วมในการร่วมสร้างสื่อสร้างสรรค์เพื่อช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวไทย ที่เป็นฐานรากที่สำคัญของสังคมไทย อาจจะเป็นบทบาทของการช่วยปกป้องสอดส่องดูแล ในบทบาทของผู้ร่วมสร้างสื่อดี ๆ หรือสื่อที่สร้างสรรค์ในมิติต่าง ๆ ที่ส่งผลดีต่อการลด

ความรุนแรงในครอบครัว เช่น สร้างความตระหนัก สร้างการรับรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง สร้างทัศนคติหรือความรู้สึกร่วมกัน

ดังนั้น การวิจัยในครั้งต่อไปจึงควรเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ร่วมลงมือกันปฏิบัติการวิจัยเพื่อการพัฒนาด้วยการใช้สื่อสร้างสรรค์เพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวในสถานการณ์จริง

บรรณานุกรม

- กนกพร กระจ่างแสง. (2561). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่นของวัยรุ่นตอนกลาง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 12(27), น. 97 – 110, จาก <https://www.tcithaijo.org/index.php/trujournal/article/view/110415/86585>
- กมลรัฐ อินทรทัศน์. (2560). *เทคโนโลยีสารสนเทศและทฤษฎีการสื่อสาร*. สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). *รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัวตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ประจำปี 2559-2560*.
- _____. (2550). *พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550*.
- _____. (2560). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาศรี พ.ศ. 2560-2564*.
- _____. (2562). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ.2562*.
- จะเด็จ เชาวน์วิไล. (2560). *สถิติการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว*. มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล.
- ปิยฉัตร ล้อมขจร และกมลรัฐ อินทรทัศน์. (2555). “เครื่องมือการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ” และ “รู้จักสื่อ รู้ใช้สาร อย่างสร้างสรรค์”. ศูนย์วิจัยการจัดการความรู้การสื่อสารและการพัฒนา (CCDKM). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ภายใต้การสนับสนุนของแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- พิสิษฐ์ โสภณพงศ์พัฒน์. (2561). *ความสัมพันธ์ของสื่อออนไลน์ที่ส่งผลต่อความรุนแรงและการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. จาก <http://resource.thaihealth.or.th/library/10924>
- แรมรุ่ง วรวิธ. (2561). *โครงการเร่ร่อน Flagship สังคมไทยไร้ความรุนแรง*. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- Bandura, A., & Walters, R. (2010). *Social Learning Theory*. New York: General.
- Bazalgette, Cary (2010). *Voices of Media Literacy: International Pioneers Speak: Cary Bazalgette Interview Transcript*. Interviewer: Dee Morgenthaler. Date: October 13, 2010. Center for Media Literacy. Retrieved from www.medialit.org/sites/.../Voices_of_ML_Cary_Bazalgette.pdf

- Boyle, K. (2005). *Media and Violence*. SAGE Publications.
- Brad J. Bushman. (2016). *Teaching Students about Violent Media Effects*. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0098628318762936>
- Bryant, J. & Zillmann, D. (1996). *Violence and Sex in Media. An Integrated Approach to Communication Theory and Research*. Lawrence Associates Publishers.
- Centerwall B. S. (1992). Television and Violence: The Scale of the Problem and Where to Go from Here. *Journal of the American Medical Association*, 267, pp. 3059- 3063.
- Center for Media Literacy. Davis, K. (1962). *Human relations at work*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Dowsett, A. & Jackson, M. (2019). *The Effect of Violence and Competition within Video Games on Aggression*. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0747563219301773>
- Duncan, B. (2010). *Voices of Media Literacy: International Pioneers Speak*. Date of interview: May 23, 2010. Interviewer: Dee Morgenthaler, Center for Media Literacy CA:
- Galtung. (1990). Cultural Violence. *Journal of Peace Research*. Retrieved from [https://scholar.google.co.th/scholar?q=Galtung.+\(1990\).+Cultural+Violence.+Journal+of+Peace+Research.&hl=en&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar](https://scholar.google.co.th/scholar?q=Galtung.+(1990).+Cultural+Violence.+Journal+of+Peace+Research.&hl=en&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar)
- Jill P. Dimond Casey Fiesler Amy S. Bruckman (2011). *Domestic Violence and Information Communication Technologies*. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.intcom.2011.04.006>Get rights and content
- Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1973-1974). *Uses and Gratifications Research*. *Public Opinion Quarterly*, 37(4), 509-523. Retrieved from <https://psycnet.apa.org/record/1974-32398-001>
- Todd Hunt and Brent d. Ruben. (1993). *Mass Communication: Producers and Consumers*. Retrieved from <https://www.amazon.com/Mass-Communication-Producers-Todd-Hunt/dp/0065000528>
- Tumaini R.CokerMD (2014). *Media Violence Exposure and Physical Aggression in Fifth-Grade Children*. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.acap.2014.09.008>Get rights and content
- UNICEF. (2000). *Innocenti Digest No. 6 Domestic Violence against Women and Girls*. Retrieved from <https://www.unicef-irc.org/media-centre/press-kit/digest6/>
- UNICEF. (2010). *Understanding media: The extensions of man*. New York: McGraw-Hill.